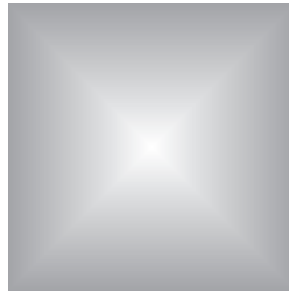

Exacte wetenschap en directe waarneming

– John Danser

Onder serieuze studenten van theosofische leringen – of occultisme – door H.P. Blavatsky aan ons overgeleverd, is er tegenwoordig heel wat belangstelling voor direkt aanverwante wetenschappelijke gebieden van uiteenlopende aard, zoals die te vinden zijn in kosmologie, microfysica en biochemie.

Uit : *The Theosophist*,
oktober 1999

Begrijpelijkwijls is de aandacht speciaal erop gericht om daar waar de leerstellingen van occultisme en de meest recente natuurwetenschappelijke ontdekkingen samenvallen, aan te tonen hoe HPB op de laatste vooruit was gelopen.

Het zou echter verkeerd zijn te geloven dat hieruit volgt dat we behoefte hebben aan exacte wetenschap voor bevestiging van occulte leringen. Echte occulte leringen zijn inherent waar. Zoals de wetenschapper en theosoof I.K. Taimni het stelt in zijn *Science and Occultism*:

Occulte kennis is gefundeerd op directe waarnemingen van de fundamentele principes en eeuwige waarheden van bestaan in het rijk van het bewustzijn. Deze methode is niet onderhevig aan dwalingen en onzekerheid, ofschoon de op deze wijze verkregen directe kennis niet voor iedereen toegankelijk is en verworven moet worden via een lange en moeizame weg van zelf-discipline (bladzijde 66).

Betrekkelijk weinigen hebben een dergelijke directe kennis verworven. Niettemin is het voor anderen mogelijk ten minste een intellectueel idee van die kennis op te doen, indien een bron van onaantastbare

betrouwbaarheid geraadpleegd kan worden. Voor studenten van Theosofie vormen de geschriften van H.P. Blavatsky zo'n bron. Dit betekent niet dat alles wat zij heeft geschreven blindelings moet worden geloofd. Niettemin moeten we vertrouwen hebben in haar oude bronnen, die alle verifieerbaar zijn, en afkomstig waren van ingewijde zieners en wijzen die directe kennis van de Werkelijkheid hadden bereikt.

Intuïtie speelt een belangrijke rol om tot zulk vertrouwen te komen. De grote verscheidenheid aan leringen van verschillende tijden en vanuit uiteenlopende bronnen passen bij elkaar en staan in onderling verband, zij geven ons antwoord op fundamentele vragen omtrent de realiteit achter de Natuur – in feite zijn zij zowel redelijk als in zich zelf logisch, dit in tegenstelling tot de gebrekkigheid van de Wetenschap.

Juist de aard van de Wetenschap maakt haar ongeschikt ons de waarheid over een geopenbaard verschijnsel kenbaar te maken. Dit is op elegante wijze uitgedrukt door Lincoln Barnett, in zijn *The Universe and Dr Einstein*:

In de ontwikkeling van het wetenschappelijk denken is één feit indrukwekkend helder geworden: er is geen mysterie van de fysieke wereld dat niet wijst op een mysterie buiten zichzelf.

Alle hoofdwegen van het verstand, alle zijwegen van theorie en veronderstelling, leiden uiteindelijk tot een kloof die mense-lijke vindingrijkheid nooit kan overbruggen. (bladzijde 103)

Het moet ook gewaardeerd worden dat de Wetenschap niet langer gebruik maakt van fysieke realiteiten, zoals die welke direct betrekking hebben op onze zintuigen, doch van symbolen. Om weer Lincoln Barnett aan te halen:

Wat de geleerde en de filosoof de wereld van de werkelijkheid noemt - de kleurloze, geluidloze, ondoorgroendelijke kosmos die als een ijsberg onder het niveau van het mense-lijke waarnemingsvermogen ligt, is een sche-

matische structuur van symbolen. Na onderzoek blijken zulke begrippen als zwaartekracht, elektromagnetisme, energie, stroom, impuls, het atoom, het neutron, alle theoretische substructuren te zijn, uitvindingen, metaforen die het menselijk intellect heeft bedacht voor de objectieve realiteit die onder de oppervlakte van de dingen gemeend wordt aanwezig te zijn. Op die wijze heeft de wetenschap de bedrieglijke en chaotische voorstellingen van de zintuigen door verscheidene systemen van symbolische verklaringen vervangen. (bladzijden 100/101)

In de ontwikkeling van het wetenschappelijk denken is één feit indrukwekkend helder geworden: er is geen mysterie van de fysieke wereld dat niet wijst op een mysterie buiten zichzelf.

Bovendien moeten we ook vermelden wat de winnaar van de Nobelprijs voor Natuurkunde, Richard Feynman, te zeggen heeft in *The Character of Physical Law*:

In het algemeen volgen wij de volgende procedure bij het zoeken naar een nieuwe wet. In de eerste plaats maken we een veronderstelling. Vervolgens berekenen we de gevolgen van de aanname om te bezien wat zou blijken als de veronderstelde wet juist is. Dan vergelijken we het resultaat van de berekening met de processen in de natuur, waarna we door middel van experiment of ervaring het resultaat onmiddellijk naast de waarneming leggen om te zien of het werkt. Als het resultaat niet overeenstemt met het experiment, is de wet onjuist. In die simpele redenering ligt de sleutel voor de wetenschap. Er is altijd de mogelijkheid om de onjuistheid te bewijzen van een bepaalde theorie: maar zie in dat we nooit de juistheid ervan kunnen bewijzen. (bladzijden 156 tot 158)

Met betrekking tot het bovenstaande kan er zeker geen twijfel bestaan bij ieder redelijk denkend onbevooroordeeld persoon dat de kritiek van HPB op de houding van de Wetenschap jegens het Occultisme omtrent de vraag van de aard van de krachten, volledig gerechtvaardigd is.

De Occultisten houden vol, dat alle 'Krachten' van de Natuurwetenschappers hun oorsprong hebben in het Levensbegin-sel, het gezamenlijke Ene Leven van ons Zonnestelsel – dat 'leven' een deel, of veel-er een der aspecten is van het Ene Universele LEVEN. (*De Geheime Leer* Facsimile Uitgave, I bladzijde 591)

Vervolgens op bladzijde 520 van hetzelfde deel schrijft zij:

Neemt men de verklaringen en leringen van het Occultisme aan, dan wordt de blinde traagheid der Natuurwetenschap vervangen door de intelligent werkende Krachten achter de sluier van de stof, en dan worden beweging en traagheid aan die machten dienstbaar. De gehele wetenschap van het Occultisme is namelijk gebouwd op de leer van de begoochelende aard van de stof en de oneindige deelbaarheid van het atoom.

De Natuurwetenschap heeft niet het recht de Occultisten te ontzeggen waarop zij aanspraak maken, namelijk dat zij een diepere kennis van de zogenaamde Krachten bezitten.

Bovengenoemde zienswijzen werden uitgesproken door een academicus, de grootste scheikundige van Rusland en een zelfs in geheel Europa erkende autoriteit – wijlen professor Butlerof. De Natuurwetenschap heeft niet het recht de Occultisten te ontzeggen waarop zij aanspraak maken, namelijk dat zij een diepere kennis van de zogenaamde Krachten bezitten.

Hierover zeggen zij, dat zij slechts de gevolgen zijn van oorzaken, voortgebracht door Krachten, die substantieel en toch bovenzinnelijk zijn en verheven boven alle soorten van stof, waarmee zij (de Geleerden) tot nu toe kennis hebben gemaakt. Het uiterste, wat de wetenschap doen kan, is de houding van het agnosticisme aannemen en daarin volharden.

Dan kan zij zeggen:

Uw zaak is niet meer bewezen dan de onze, doch wij erkennen, dat wij in werkelijkheid niets weten van kracht of stof, noch van datgene, wat aan de zogenaamde wisselwerking van Krachten ten grondslag ligt. Daarom kan alleen de tijd uitmaken wie gelijk en wie ongelijk heeft. Laten wij geduldig wachten en intussen van weerszijden hoffelijkheid betrachten in plaats van elkaar te bespotten.

In *De Geheime Leer* I, 507, schrijft HPB:

Naar de mening van de occultisten maken die Natuurwetenschappers een fatale fout en een grote vergissing wanneer zij denken dat er mogelijk anorganische of dode stof in de natuur bestaat. Is iets, dat in staat is tot vormverandering of wijziging, dood of anorganisch? vraagt het occultisme. En is er iets onder de zon dat onveranderlijk of ongewijzigd blijft?

Het volgende fragment uit een artikel oorspronkelijk gepubliceerd in een aflevering van *The Theosophist* van 1882 en nu te vinden in deel IV van *The Collected Writings* van HPB, gaat over dit onderwerp:

*...De occultisten stellen dat de filosofische opvatting over geest, evenals de opvatting over stof, moet berusten op één en dezelfde grondslag van de verschijnselen, en laten er op volgen dat Kracht en Stof, of Goddelijke Gedachte en Natuurwetten, ofschoon zij gezien kunnen worden als tegenovergestelde polen in hun respektieve manifestaties, toch in wezen en in waarheid één zijn, en dat **leven** evenveel aanwezig is in een dood als in een levend lichaam, in de organische als in de anorganische stof.*

Daarom, terwijl de wetenschap nog steeds zoekt en voor altijd voort kan gaan met zoeken naar het antwoord op de vraag ‘wat is leven?’, kan de occultist het zich veroorloven te weigeren het probleem op te lossen, aangezien hij beweert, met even veel recht als geldt voor het tegendeel, dat leven hetzij in latente of dynamische vorm, alomtegenwoordig is.

Evenals stof op zich is het oneindig en onvernietigbaar, aangezien de een niet kan bestaan zonder de ander, en dat de elektriciteit het diepste inwezen en oorsprong van het Leven zelf is. (bladzijden 225, 226)

Voorts schrijft HPB over Stof (*De Geheime Leer*, bladzijde 545):

De stof is eeuwig, zegt de Esoterische Leer. Doch de stof van de Occultisten in haar laya of nul-toestand is niet de stof van de moderne wetenschap, zelfs niet in haar meest verdunde gasvormige toestand... Wanneer derhalve de adept of alchemist er op laat volgen dat, hoewel stof eeuwig is, want zij is PRADHANA, er toch bij elk nieuw manvantara of wederopbouw van het heelal atomen geboren worden, is dit niet zo'n grote tegenstrijdigheid als een materialist, die in niets dan het atoom gelooft, zou menen. Er is verschil tussen geopenbaarde en ongeopenbaarde stof, tussen pradhana, de begin- en eindloze oorzaak, en prakriti of het geopenbaarde gevolg... Dat wat het hedendaagse spraakgebruik respectievelijk geest en stof noemt, is in eeuwigheid EEN als de eeuwige oorzaak en is noch geest, noch stof, doch HET – in het Sanskriet weergegeven door TAD ('dat') – alles wat is, was of zijn zal, al wat de verbeelding van de mens zich maar kan voorstellen.

In *The Esoteric Writings of H.P. Blavatsky* (bladzijde 317) schrijft zij na het maken van de opmerking dat Akasha gewoonlijk vertaald wordt als ‘Ruimte’ :

Voor de man van wetenschap die Ruimte eenvoudig als een voorstelling van het denken beschouwt van iets dat pro forma be-

staat en geen werkelijk bestaan heeft buiten onze geest, is Ruimte per se niet meer dan een begoocheling.

...De Hindu rishi, de Chaldese magiër, de Egyptische priester, houden allen, dat wat de wereld simpelweg beschouwt als kosmische Ruimte, en een abstract denkbeeld, voor de enige, eeuwige Wortel van alles, de speelplaats van alle Natuurkrachten. Het is de bron van al het aardse leven, en het verblijf van de (voor ons) onzichtbare scharen – van werkelijk bestaande wezens, als ware het hun schaduwen, bewust en onbewust, verstandig en onverstandig – en die ons overal omringen, die de atomen van onze Kosmos doordringen, en die ons niet zien, evenals wij hen ook niet zien of voelen met onze fysieke organen. Ruimte en Heelal zijn synoniem voor de occultist. In de Ruimte is er geen stof, kracht, noch geest, maar dat allemaal en veel meer. Het is het Ene Element, de Anima Mundi (wereld-ziel) – Ruimte, Akasha, Astraal Licht – de Levenswortel, die in de eeuwige, onophoudelijke beweging, als het uit- en inademen van een oeverloze oceaan – voortbrengt en weer in zich opneemt al wat leeft, voelt en denkt en zijn bestaan erin heeft.

Alleen de metafysica van het Occultisme kan een indicatie geven van hetgeen plaatsvond voor de ‘Big Bang’ – (of om de woorden van HPB te gebruiken, voor het zichtbare heelal ‘tot aanzijn kwam’) – omdat het voor de wetenschap die op een materialistische grondslag is gebaseerd, een denkbeeld zonder betekenis is:

Met de differentiatie van Mulaprakriti is bedoeld dat de oorspronkelijke essentie van alle vormen van bestaan (Asat) erdoor wordt uitgestraald, en wat erdoor wordt uitgestraald wordt het centrum van energie waaruit geleidelijk en systematisch door emanatie of differentiatie het zichtbare heelal tot aanzijn komt. (The Collected Writings VI, bladzijde 142)

Vertaling : Antonie van Beek